

gernes såvel som lokalbefolkningen. At der er tale om „udvikling“, bliver taget for givet, uden at det diskuteres, hvad der forstås ved udvikling for de involverede partere. Det kan være svært at se, hvad de beskrevne fænomener og processer har til fælles, ud over måske at de beskriver forskellige aspekter af statsmagten i forhold til lokal befolkning.

Udvikling såvel som lokal deltagelse og modernisering er begreber, vi som antropologer gerne afholder os fra at analysere, enten fordi vi opfatter dem som etnocentriske begreber, der ikke er vores bord, eller højest er det for vores anvendte fagfæller. Men det er begreber, folk overalt i verden forholder sig til, lever med, definerer og omdefinerer, og det er derfor forfriskende, at forfatterne til denne artikelsamling sætter fokus på dem.

*Hanne O. Mogensen
Institut for Antropologi
Københavns Universitet*

PETER BJERREGAARD & T. KUE YOUNG: The Circumpolar Inuit: Health of a Population in Transition. København: Munksgaard 1998. 287 sider. ISBN 87-16-11905-3. Pris: 345 kr.

Bjerregaard og Young dækker et stort område ikke blot geografisk, men også emnemæssigt. De giver i deres bog et overblik over befolknings- og sundhedstilstanden blandt de cirka 167.000 inuit i arktiske områder af Grønland, Canada, Alaska, og Rusland. Bogen er baseret på demografiske og epidemiologiske forskningsresultater og har hovedsageligt sundhedspersonale som målgruppe, men den er let tilgængelig for læsere med anden faglig baggrund og interesse for emnet.

Bogen er delt op i tre dele. Første del er en generel introduktion til inuit i de 4 lande. Baseret på arkæologisk, lingvistisk og genetisk forskning præsenteres teorier om oprindelse, migration og befolkningernes indbyrdes kontakt gennem århundrederne. Desuden er der en historisk gennemgang af de første møder med europæerne (vikingerne, franskmændene, englænderne og russerne), kolonialisering, kampen for at opnå selvstyre og de senere års initiativ til samarbejde mellem inuit på tværs af de 4 lande. I den første del af bogen beskrives også de sundhedsmæssige konsekvenser af den første kontakt med europæerne, og der

gives et overblik over den nuværende sundhedstilstand. Forfatterne gør op med ideen om, at der var en generel høj sundhedstilstand, indtil europæerne kom, men anerkender, at især infektioner var mindre udbredte end andre steder i verden. Alle data sammenlignes med tilsvarende data fra den „sydlige“ befolkning i de 4 lande (danskere, canadiere, amerikanere og russere). Derved fremtræder, at inuits sundhedstilstand er generelt dårligere og levealderen lavere, end det er tilfældet for de sydlige befolkningsgrupper. Infektioner, der først blev et problem under kolonialisering, er nu under kontrol, dog ikke i samme udstrækning som i de sydlige befolkningsgrupper. Til gengæld har kroniske sygdomme endnu ikke erstattet infektioner i samme grad som i den sydlige befolkning. Den største forskel mellem inuit og de respektive sydlige indbyggere ligger dog i antallet af kvæstelser ved ulykker, mord og selvmord.

I bogens anden del gives et mere nuanceret billede af sundheds- og sygdomsmønstre blandt inuit: livscyklusproblemer, infektioner, kroniske sygdomme, ulykker og vold og mental sundhed inklusive selvmord og afhængighedsproblemer. Bogens tredje del diskuterer de vigtigste faktorer, der påvirker sundhedstilstanden: socioøkonomi, kultur, miljø, livsstil og genetik. Forfatterne påpeger betydningen af samspillet mellem disse mange faktorer.

Sammenstødet mellem det moderne kosmopolitiske samfund og det traditionelle samfund fremhæves, da det ofte er blevet hævdet, at netop dette møde er årsag til mange nutidige sundhedsproblemer. Uden at benægte denne sammenhæng forsøger forfatterne at nuancere billedet ved at påpege, at sociokulturelle forandringer altid har fundet sted, og at disse af og til har haft sundhedsmæssige fordele.

Miljøproblemer er endnu ikke en stor sundhedstrussel nord for polarcirklen, men arktiske områder udsættes for forurening, der har sin oprindelse andetsteds i verden. For eksempel findes store koncentrationer af tungmetaller, DDT og PCB.

I kapitlet om livsstil diskuteres blandt andet rygning (særdeles udbredt blandt inuit), ernæring (traditionel mad er ofte mere næringsrig end mad, der købes), fysisk aktivitet (ofte meget begrænset, når folk flytter til byerne), seksuel adfærd (antallet af seksuelle partnere er meget højt) og endelig forskellige former for forebyggende adfærd (f.eks. vaccinationer, brug af styrthjelm, redningsvest m.m.).

Genetiske forskelle på inuit og landenes sydlige befolkninger nævnes, men intet afgørende kan siges om, i hvilken udstrækning genetik har indflydelse på forskelle i sygdomsmønstre, og hvorvidt det for eksempel kan påvirke alkoholmisbrug og selvmord. Det har ofte været diskuteret, hvorvidt inuit har udviklet en særlig biologisk tilpasning til de barske omgivelser, men forfatterne påpeger, at kulturel tilpasning har betydet langt mere end genetisk tilpasning.

Det konkluderes, at fremtidig forskning bør koncentrere sig om selvdestruktiv adfærd (især blandt unge), hvordan man tilpasser sundhedssystemet til kulturelt specifikke forhold, hvad der er afgørende faktorer for velvære blandt inuit, og hvordan man kan forebygge, at kroniske sygdomme vinder større indpas. Endelig afsluttes med etiske overvejelser om, hvordan og af hvem en sådan forskning kan udføres. Inuits egne prioriteter og involvering i forskningen skal være i højsædet, uden at dette kompromitterer videnskabelige prioriteter.

Bogen er som nævnt baseret på demografisk og epidemiologisk materiale og giver et godt og klart overblik over dette. Dog mangler analysen ud fra et antropologisk synspunkt en bedre kobling mellem de forskellige faktorer og de mange (løsrevne) informationer. Selvom der lægges vægt på såvel kultur, livsstil, omgivelser, biologi og samspillet mellem disse, vises netop samspillet mellem disse faktorer og sygdomsmønstrene ikke. Sammenhæng dokumenteres statistisk, men forsøges kun i meget begrænset omfang forklaret. „Den sorte kasse“ åbnes ikke, og mekanismerne, der skaber disse sammenhænge og sammenspil, forsøges ikke analyseret.

Det er ikke en overraskende antropologisk kritik af en bog baseret på statistiske data. Det må dog understreges, at den lever op til sine egne præmisser ved klart og overskueligt at præsentere disse data. Den interesserede antropolog kan derfor bruge den til at lade sig inspirere til hvilke sorte kasser, der bør åbnes, og hvilke sammenhænge faget kan bidrage til udforskningen af. Flere af forfatterens egne forslag til fremtidig forskning ville nyde særdeles godt af kvalitativ forskning.

*Hanne O. Mogensen
Institut for Antropologi
Københavns Universitet*

S. Carr, E. McAuliffe & M. MacLachlan: Psychology of Aid. Routledge Studies in Development and Society. London: Routledge 1998. 253 sider. ISBN 0-415-14207-5. Pris: £45.

Udviklingsbistand er et område, der hidtil har været forbeholdt økonomi og andre samfundsfag, på trods af at et fag som psykologi også har meget at bidrage med, skriver Carr, McAuliffe og MacLachlan. De ønsker med denne bog at viderebringe psykologiens indsigt i problemerne med at opnå succes med udviklingsprojekter. Det gør de ved at diskutere forhindringer for vellykket samarbejde og kommunikation mellem diverse parter i udviklingsverdenen.

Bogen er delt op i 4 dele, der handler om donorer hjemme i deres egne lande, donorer udenlands, værterne fra ulande, når de er udenlands, og værterne, når de er hjemme hos sig selv. I „Donorer hjemme“ diskuteres de begreber og billeder, der påvirker, hvordan vi forholder os til udviklingsbistand. Vi balancerer mellem ideer om, hvorvidt menneskets personlige karakteristika eller det omgivende system, vi lever i, former vores livssituation. I den ene ende af dette kontinuum er der en tendens til at anklage de fattige for deres fattigdom (og være imod bistand), og i den anden ende anklages samfundet eller verdenssystemet, hvilket kan lede til mere velvilje over for bidrag til udvikling. Desuden må vi hele tiden balancere mellem ikke at få andres lidelse så tæt på, at vores skyldfølelse tvinger os til at tage afstand, og ikke få den så langt væk fra os selv, at vi mister sympati. Vores måde at forholde os til udviklingsbistand afhænger også af, hvor vi placerer os i forhold til grundlæggende ideer om, hvorvidt verden og samfundet er retfærdigt eller uretfærdigt, og hvilken rolle lighedsprincipper og hierarki spiller.

I „Donorer udenlands“ uddybes, hvordan godt lederskab og samarbejde kan opnås ved at finde frem til den fordelagtige balance mellem disse elementer i det pågældende samfund, ikke mindst hvad angår lighed og hierarki, retfærdighed og uretfærdighed. Desuden diskuteres donorerens opfattelse af, hvor store ændringer man skal have ambitioner om at kunne realisere. Det generelle budskab er, at mindre ambitioner og mindre skridt er langt mere bæredygtige end store ændringer. Meget mislykkes, fordi for meget ønskes opnået på én gang, om det så drejer sig om omstrukture-